

Araştırma Makalesi (Research Article)

TURİZM LİSANS EĞİTİM VE ÖĞRETİMİNDE MUHASEBE DERSLERİNE YÖNELİK BİR İÇERİK ANALİZİ (A CONTENT ANALYSIS OF ACCOUNTING COURSES IN TOURISM UNDERGRADUATE EDUCATION AND TEACHING)

Yasin Emre OĞUZ^{1*} (orcid.org/ 0000-0002-2139-4278)

¹Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Eskişehir, Türkiye

Özet

Turizm eğitim ve öğretimi gören öğrencilerin çeşitli çalışma alanları bulunmaktadır. Bu istihdam alanlarından biri de muhasebedir. Ancak bu durum turizm eğitim ve öğretimi gören öğrenciler tarafından çok fazla bilinmemektedir. Bu bağlamda yapılan araştırma ile bu konudaki farkındalık artırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca araştırmada turizm eğitim ve öğretimi görenlerin muhasebe alanında çalışmaya uygunlukları da müfredatlar üzerinden incelenmiştir. Buradan hareketle de 4 yıllık turizm lisans programlarının müfredatlarındaki muhasebe derslerinin zorunlu veya seçmeli olma durumları ve kredi ağırlıkları incelenmiştir. Araştırma yöntemi olarak, araştırmanın amacına uygun şekilde içerik analizi tercih edilmiştir. Bu bağlamda Türkiye’de turizm işletmeciliği lisans programına sahip devlet ve vakıf üniversiteleri tespit edilmiş, ilgili kurumlar üzerine incelemeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda Türkiye’de faaliyet gösteren turizm bölümlerinin büyük bir kısmında muhasebe derslerinin zorunlu olarak müfredatlarında yer aldığı ancak muhasebe derslerinin kredi ağırlıkları ile alakalı bazı sorunlar olduğu görülmüştür. Ayrıca muhasebe derslerinin isimlendirilmesiyle alakalı da problemler tespit edilmiştir. Bu bulgular doğrultusunda eğitim ve öğretim kurumlarına önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Turizm Eğitimi ve Öğretimi, Muhasebe, İçerik Analizi

Abstract

Students who receive tourism education and training have various fields of study. One of these employment areas is accounting. However, this situation is not well known by the students who receive tourism education and training. In this context, it has been tried to increase awareness on this issue with the research carried out. In addition, in the research, the suitability of those who received tourism education and training to work in the field of accounting was examined through the curriculum. Based on this, the status of compulsory or elective accounting courses in the curricula of 4-year tourism undergraduate programs and their credit weights were examined. As a research method, content analysis was preferred in accordance with the purpose of the research. In this context, state and foundation universities with tourism management undergraduate programs in Turkey were identified and relevant institutions were examined. As a result of the research, it was determined that accounting courses are compulsory in the curriculum of most of the tourism departments operating in Turkey, but there are some problems related to the credit weights of accounting courses. In addition, problems related to the naming of accounting courses have been identified. In line with these findings, suggestions were made to education and training institutions

Keywords: Tourism Education and Training, Accounting, Content Analysis

Giriş

Turizm ülkelerin kayıtsız kalamayacağı derecede önemli bir ekonomik faaliyet olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda da tüm ülkeler turizmden pay almak ve kendi turistik ürünlerini pazarlamak için rekabet içerisine girmektedir. Turistik ürünün en önemli bileşenlerinden biri ise beşeri sermayedir. Beşeri sermaye işgücünün sahip olduğu bilgi, beceri ve tecrübenin üretim süreçlerine yaptığı katkı olarak tanımlanmaktadır (Karagül, 2002). Beşeri sermaye rekabetin önemli bir faktörü olarak kabul edilirken, rekabet seviyesini artırmak isteyen ülkelerin de göz ardı edemeyeceği bir kavram olarak da ifade edilmektedir. Bu bağlamda beşeri sermaye üzerinden rekabet gücünü artırmak isteyen ülkelerin özellikle eğitim ve öğretime daha fazla önem vermesi gerekmektedir (Baum, 1993).

Eğitim kelime kökeni olarak Latincedeki “educatio” sözcüğünden gelmektedir. Arapça kökeni olarak da “terbiye” kelimesinden türetilmiş bir kavramdır. Anlam olarak ise öğretme ve yetenekleri geliştirme anlamına

* Sorumlu yazar: yeoguz@ogu.edu.tr

DOI: 10.33083/joghat.2023.344

gelmektedir. Turizm sektörü Türkiye için stratejik bir sektör olarak ifade edilmektedir. Turizm eğitimi de hem ülke gelirine etkisi hem de rekabet gücüne katkısı açısından önemli bir durum olarak ifade edilmektedir. Türkiye’de turizm eğitimi belirli aşamalardan geçerek mevcut konumuna erişmiştir. Türkiye’de turizm eğitiminin başlangıcı 19. yüzyılın sonlarına kadar uzanmaktadır. Ancak bu eğitimler daha çok rehberlik mesleğini icra etmek isteyenlere yönelik eğitimlerden oluşmaktadır. 20. yüzyılın başlarında da turist rehberlerine yönelik eğitim ve öğretim materyallerinin hazırlandığı bilinmektedir (Ünlüöner, 1993). Planlı bir şekilde eğitim ve öğretim faaliyetlerine geçilmesi ise 1953 yılında Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın işbirliği ile Ankara ve İzmir’de ortaöğretim düzeyinde açılan turizm ve rehberlik kurslarıyla başlamıştır (Olalı, 1982). Devamında 1965 yılında Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu’nun açılışıyla üniversite düzeyinde de turizm eğitimi verilmeye başlanmıştır (Atay ve Yıldırım, 2008).

Turizm eğitimi alanlar turizm sektörü içerisinde otel, tatil köyü, dinlenme tesisi, seyahat acentası, restoran, fuar ve kongre alanlarında çalışabildiği gibi turizm sektörü dışında da istihdam edilebilmektedir (Kozak vd., 2021). Bu meslek alanlarından biri de muhasebedir. Muhasebe alanında kariyer yapmak isteyenler, turizm sektöründe hizmet veren işletmelerin muhasebe departmanlarında istihdam edilebildiği gibi serbest muhasebeci mali müşavir ve yeminli mali müşavir olarak da çalışabilmektedir. Ancak 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu’na göre mali müşavir olabilmek için bazı şartların sağlanması gerekmektedir. Bu şartlardan belki de en önemlisi lisans eğitim alanları ile alakalı ön koşullardır. 3568 sayılı kanunun 5. maddesinin a bendine göre “Hukuk, iktisat, maliye, işletme, muhasebe, bankacılık, kamu yönetimi ve siyaset bilimleri dallarında eğitim veren fakülte ve yüksekokullardan veya denkliği Yükseköğretim Kurumunca tasdik edilmiş yabancı yükseköğretim kurumlarından en az lisans seviyesinde mezun olmak veya diğer öğretim kurumlarından lisans seviyesinde mezun olmakla beraber bu fıkırdaki belirtilen bilim dallarından lisansüstü seviyesinde diploma almış olmak” gerekmektedir (TÜRMOB, 2018). Bu araştırmanın çıkış noktasını, lisans şartını sağlayan turizm öğrencilerinin aldıkları eğitim açısından mali müşavir olma hususunun değerlendirilmesi düşüncesi oluşturmaktadır. Bu bağlamda da Türkiye’de turizm lisans eğitiminde yer alan muhasebe derslerine yönelik bir içerik analizi yapılmıştır. Yapılan araştırmanın turizm lisans eğitimine yönelik bir durum tespiti özelliği taşıması ve turizm eğitimi alanlarda farkındalık yaratması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bu konuda çok fazla çalışma yapılmamış olması ve bu konuda yapılan çalışmalarda da müfredatların muhasebe açısından ele alınmamış olması araştırmanın özgün değerini oluşturmaktadır.

Kavramsal Çerçeve

Araştırmanın kavramsal çerçeve başlığı altından muhasebe, Türkiye’de muhasebe mesleği, Türkiye’de turizm eğitimi konuları üzerinde durulmuş ve bu alanda yapılan çalışmalar derlenmiştir.

Muhasebe ve Türkiye’de Muhasebe Mesleği

Muhasebe işletmelerin varlıkları ve kaynakları üzerinde değişim meydana getiren ve parayla ifade edilen mali nitelikli işlemlere ait bilgileri; kaydetmek, sınıflandırmak, özetlemek, analiz etmek ve yorumlamak suretiyle ilgili kişi ve kurumlara raporlar hâlinde sunan bir bilgi sistemi olarak tanımlanmaktadır. Muhasebeyle ilgili çalışmalar Antik Mısır ve Antik Yunan dönemlerine kadar uzanmaktadır. Hatta Babil İmparatorluğu’nda bile muhasebe ve günlük hayattaki hesaplamalar üzerine çalışmalar olduğu görülmektedir (Kaya, 2021). Bugün kullanılan muhasebe teorisinin temelleri ise 13. yüzyılda İtalya’da atılmıştır (Chatfield, 1977).

Muhasebenin gelişimi Türkiye’de de benzer bir süreçten geçmiştir. 1850 yılında çıkarılan Kanunname-i Ticaret ile muhasebe ilk kez yazılı olarak belirli bir düzen altında takibe başlamıştır. İlgili kanun Fransız Ticaret Kanunu’ndan esinlenilerek düzenlenmiştir. Bu nedenle, günümüzde kullanılan çoğu muhasebe terimi köken olarak Fransızcadan Türkçeye geçmiştir. Muhasebe eğitiminin temelleri ise 1883 yılında faaliyetlerine başlayan İstanbul Ticaret Mekteb-i Âlisi’nde atılmıştır. 1926 yılında yürürlüğe giren 856 sayılı Ticaret Kanunu ile birlikte Türkiye’de muhasebe Alman ekolünden etkilenmeye başlamıştır. 1950 yılında yapılan genel vergi reformu ile yürürlüğe giren Gelir Vergisi ve Vergi Usul Kanunu devamında da 1956 yılında yürürlüğe giren 6752 sayılı Ticaret Kanunu’nu Türkiye’de muhasebe konusunda önemli gelişmelerin yaşanmasını sağlamıştır. Devamında 1972 yılı ile birlikte Tekdüzen Muhasebe Sistemi’ne geçilmiştir. 1986 yılında da Bankalar Birliği tarafından ilgili sistem kabul edilmiştir. Bu sayede de muhasebe işleyişinde bir birlik sağlanmıştır.

Muhasebe ile ilgili diğer bir önemli durum da muhasebecilik mesleğini yerine getiren kişilerdir. Bu noktada da 1989 yılında yürürlüğe konan 3568 Sayılı "Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu" ön plana çıkmaktadır. İlgili kanun kapsamına mali müşavir ticari faaliyetler ile ilgilenen işletmelerin tüm finansal hizmetlerine yerine getiren kişilere verilen isim olarak tanımlanmıştır.

Mali müşavirlik mesleği ise kendi içinde iki gruba ayrılmaktadır. Bu gruplar serbest muhasebeci mali müşavir ve yeminli mali müşavirdir. İlgili mesleği icra edebilmek için staja başlamak gerekmektedir. Ancak bu staj için de öncelikle staja giriş sınavına girilmesi gerekmektedir. Staja giriş sınavına başvurulabilmesi için de; İktisat, İşletme, Kamu Yönetimi, Maliye, Muhasebe ve Denetim, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, Uluslararası İlişkiler, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Ekonometri, Siyaset Bilimi, Uluslararası Finans, Ekonomi, Bankacılık ve Sermaye Piyasası, Pazarlama Yönetimi, Bankacılık ve Finans, Pazarlama, Turizm İşletmeciliği, Turizm ve Otel İşletmeciliği, Hukuk bölümlerinden en az lisans düzeyinde mezun olmak şartı bulunmaktadır. İlgili şartlar göz önüne alındığında, muhasebe mesleğini icra etmenin meşakkatli bir yolculuk olduğunu söylemek mümkündür. Ancak bu çalışma kapsamında üzerinde durulan konu turizm eğitimi alan öğrencilerin gördükleri lisans eğitimi neticesinde bu mesleğe ne kadar hazır olduklarının değerlendirilmesidir. Bu bağlamda da Türkiye’de turizm eğitiminin incelenmesi gerekmektedir.

Türkiye’de Turizm Eğitimi

Turizm emek yoğun bir sektör olarak ifade edilmektedir. Bu yapısı nedeniyle de yetişmiş insan gücüne diğer sektörlerle göre daha fazla ihtiyaç duymaktadır. Bu noktada devreye eğitim ve öğretim faaliyetleri girmektedir. Emek faktörünü geliştirmek isteyen ülkelerin yapması gereken en önemli yatırım eğitim ve öğretimdir. Türkiye turizmi açısından da bu yaklaşıma paralel bir durum söz konusudur. Mesleki eğitim kapsamında değerlendirilen turizm eğitimi temelde toplumu oluşturan bireylerin meslek sahibi olabilmeleri ve ilgili mesleğin gerekli kıldığı bilgi, beceri ve pratik uygulamaları kazanmalarını kapsayan bir süreci içinde barındırmaktadır (Aymanıkuy ve Aymanıkuy, 2002). Turizm eğitiminin temel amacı da kalifiye personel sayısını, ilgili personelin verimliliğini, yetkilerini ve sorumluluğunu artırmak şeklinde ifade edilmektedir (Hacıoğlu, 1992; Ünlüöner ve Şahin, 2011). Rekabetin bu kadar yoğun olarak sürdüğü bir alan olan turizmde ziyaretçileri artırmak ve müşteri memnuniyetini sağlamak için gerekli bilgi, yetenek ve donanıma sahip nitelikli personele ihtiyaç duyulmaktadır (Temizkan, Erbaş ve Cankül, 2014).

Türkiye’de turizm sektörü ve turizm eğitimi dünyaya paralel şekilde bir gelişim göstermiştir. Bu bağlamda Türkiye’de turizmin ciddi şekilde ele alınmasının 20. yüzyılın ortalarıyla başladığını söylemek mümkündür. Bu dönem içerisinde turizm bakanlık düzeyinde ele alınmaya başlanmıştır. 1960’lı yıllar ile birlikte de tarihin en eski mesleklerinden biri olan rehberlik alanında turizm eğitim ve öğretimi başlamıştır. Yine 1960’lı yıllar içerisinde otelcilik ile ilgili ortaöğretim düzeyinde okullar açılmaya başlanmıştır. İlgili okulların kuruluş yerleri ise Türkiye’nin en önemli şehirlerinden olan Ankara, İstanbul ve İzmir olarak belirlenmiştir. 1970’li yıllar ile birlikte bu okulların kıyı kesimlerinde de yaygınlaşmaya başladığı görülmektedir. Bu bağlamda sistemin biraz daha oturduğunu ve otelcilik okullarının isimlerinin turizm ve otelcilik şeklinde güncellendiği görülmektedir. 1960’lı yıllarda ortaöğretime paralel olarak ön lisans ve lisans düzeyinde de adımlar atılmıştır. 1960’lı yılların ortalarında Ankara Ticaret Yüksek Öğretmen Okulu’na turizm okullarına öğretmen yetiştirmek amacıyla bölüm açılmıştır. Ancak daha büyük atılımın yapılması ve turizmde lisans eğitim ve öğretimine başlanması 1970’li yıllar ile olmuştur (Ünlüöner ve Boylu, 2005). 1970’li yıllarda Ankara, Bursa, İstanbul ve İzmir’de turizm lisans düzeyinde ele alınmaya başlanmıştır. Bu dönemi 1980’li yıllar ile birlikte Adana, Antalya ve Kayseri gibi büyük şehirlerde bölümlerin açılması izlemiştir. Günümüzde turizm hem kamu hem de vakıf üniversitelerinde ön lisans, lisans ve lisansüstü programlar aracılığıyla yüzden fazla üniversitede eğitim ve öğretim faaliyetlerine devam etmektedir. Üniversitelerde verilen turizm öğretiminin de farklı başlıklar altında dağılım gösterdiği görülmüştür. Bunlardan en yaygınlarının ise; turizm işletmeciliği, turizm ve otel işletmeciliği, turizm ve otelcilik, konaklama işletmeciliği, seyahat işletmeciliği, yiyecek ve içecek işletmeciliği, turizm rehberliği, turist rehberliği ve gastronomi ve mutfak sanatları şeklinde isimlendirildiği görülmüştür. Bu bağlamda Türkiye’nin turizm eğitim ve öğretiminde önemli bir beklentisi olduğunu ve bu alanın eğitim ve öğretimine yatırım yaptığını söylemek mümkündür.

İlgili Çalışmalar

Eğitim ve öğretim yaşanan gelişmelerden ve teknolojik değişimlerden yakın olarak etkilenen bir alan olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda toplumsal yaşamda ve teknolojiye yaşanan değişimler eğitim ve öğretimi de güncellemeyi zorunlu kılmaktadır. Hizmet sektörünün en önemli alt faaliyet kollarından olan turizmde de benzer bir durum söz konusudur. Özellikle tüketici düşünce ve davranışlarının sürekli olarak değiştiği bir ortamda turizm eğitim ve öğretiminin sabit kalması mümkün değildir. Turizm eğitim ve öğretimi hizmet kalitesinin yükseltilmesi, müşteri memnuniyetinin artırılması ve turizmden elde edilen gelirin artması için çok önemli bir değişken olarak görülmektedir (Olalı, 1982; Baum, 1993). Bu bağlamda araştırmanın literatür taraması başlığı altında turizm eğitim ve öğretimi ile ilgili olarak yapılmış çalışmalar derlenmiştir.

Literatür incelendiğinde, turizm eğitimi ve öğretimi ile ilgili yapılan çalışmalarda etkin ve etkili bir müfredatın ortaya konulmasına odaklandığı görülmüştür. Bu çalışmaların öncülerinden biri Hacıoğlu (1992) tarafından yürütülmüştür. İlgili araştırmada yükseköğretimde turizm eğitim ve öğretimi ile ilgili durumlar incelenmiştir. Buradan hareketle de, Türkiye turizm eğitim ve öğretimine yönelik öneriler geliştirilmiştir. Bu dönemde Ünlüöner (1993) tarafından yürütülen diğer bir araştırmada ise turizm eğitim ve öğretimi üzerine yoğunlaşmış ve mevcut durum tespit edilmiştir. İlerleyen dönemlerde de yine turizm eğitim ve öğretiminin temel odak noktaları ve ağırlıkları ile ilgili araştırmalar yürütülmüştür. (Bayer, 1998; Ünlüöner, 2000; Avcıkurt ve Köroğlu, 2002; Ünlüöner, 2004; Ünlüöner ve Temizkan, 2010). 2000’li yıllar sonrasında birlikte ise turizm eğitim ve öğretimi üzerine yapılan çalışmalar daha çok diğer bölümlerin ve diğer ülkelerin müfredatları ile kıyaslamalar üzerine yoğunlaşmıştır (Akıncı, 2015; Süklüm, 2017; Üzümcü ve Alyakut, 2017; Kaplanseren ve Aksata, 2019; Tütüncü, Akgündüz ve Yeşilyurt, 2019; Akgül, Silik ve Uşaklı, 2021). Günümüzde ise turizm eğitim ve öğretimi üzerine yapılan araştırmalarında müfredat güncellemesi ve mesleki eğitim üzerine odaklanıldığı görülmektedir (Pala ve Şahbaz, 2018; Sezerel ve Cankül, 2019; Temizkan ve Kılıç, 2020; Şahin ve Kazaoğlu, 2021). Bu araştırmada ise turizm eğitim ve öğretimi alan öğrencilerin muhasebe alanındaki yeterlilikleri incelenmeye çalışılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın çıkış noktasını Türkiye’de turizm öğretimi görenlerin muhasebe alanındaki yeterliliklerinin incelenmesi düşüncesi oluşturmaktadır. Bu bağlamda da Türkiye’de turizm işletmeciliği lisans eğitim ve öğretim faaliyeti yürüten bölümlerin müfredatlarındaki muhasebe dersleri içerik analizi aracılığıyla incelenmiştir. Araştırma yöntemi olarak içerik analizinin seçilmesinin temel nedeni ise içerik analizinin çizilen sınırlar ve belirlenen temalar içerisinde önemli parçaları belirlemeye ve analiz etmeye imkân sağlaması yer almaktadır (Bilgin, 2014; Gökçe, 2019). Bu bağlamda da içerik analizinin kullanıldığı çalışmaların en önemli aşamalarından birinin araştırmanın sınırlarını çizmek olduğunu söylemek mümkündür.

Yapılan araştırmanın temel amacı muhasebe mesleğini icra etme hakkında sahip kişilerin aldıkları eğitimin değerlendirilmesi şeklinde belirlenmiştir. Bu kapsamda da araştırmanın evrenini 4 yıllık Turizm İşletmeciliği ve Turizm ve Otel İşletmeciliği bölümlerinde eğitim ve öğretim faaliyetini sürdüren bölümler oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında yapılan içerik analizlerinde de bu sınırlar dâhilinde hareket edilmiş ve incelemeler bu gruba yönelik olarak yürütülmüştür. Çalışma etik kurul raporu gerektirmemektedir.

Bulgular

Araştırmanın bulgular aşamasında öncelikle Türkiye’de 4 yıllık lisans programı bulunan üniversiteler tespit edilmiştir. Bu bağlamda öncelikle devlet sonrasında da vakıf üniversitelerine Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) veri tabanlarından ulaşılmış ve tablolaştırılmıştır.

Tablo 1. Türkiye’de Turizm İşletmeciliği Lisans Programı Bulunan Devlet Üniversiteleri (2023)

Sayı	Üniversite Adı	Fakülte / Yüksekokul Adı
1	Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	İşletme Fakültesi
2	Adıyaman Üniversitesi	Turizm Fakültesi
3	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Turizm Fakültesi
4	Akdeniz Üniversitesi	Turizm Fakültesi
5	Akdeniz Üniversitesi (Manavgat)	Turizm Fakültesi
6	Akdeniz Üniversitesi (Serik)	Turizm Fakültesi
7	Aksaray Üniversitesi	Turizm Fakültesi
8	Alaaddin Keykubat Üniversitesi	Turizm Fakültesi
9	Anadolu Üniversitesi	Turizm Fakültesi
10	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	Turizm Fakültesi
11	Ardahan Üniversitesi	Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu
12	Atatürk Üniversitesi	Turizm Fakültesi
13	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	Turizm Fakültesi
14	Balıkesir Üniversitesi	Turizm Fakültesi
15	Balıkesir Üniversitesi (Burhaniye)	Turizm Fakültesi
16	Bartın Üniversitesi	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
17	Batman Üniversitesi	Turizm Fakültesi
18	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	Turizm Fakültesi
19	Boğaziçi Üniversitesi	Yönetim Bilimleri Fakültesi
20	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Turizm Fakültesi

21	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Turizm Fakültesi
22	Çankırı Karatekin Üniversitesi	Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu
23	Dokuz Eylül Üniversitesi	Turizm Fakültesi
24	Dokuz Eylül Üniversitesi	İşletme Fakültesi
25	Düzce Üniversitesi	Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu
26	Ege Üniversitesi	Turizm Fakültesi
27	Erciyes Üniversitesi	Turizm Fakültesi
28	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu
29	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	Turizm Fakültesi
30	Giresun Üniversitesi	Turizm Fakültesi
31	Gümüşhane Üniversitesi	Turizm Fakültesi
32	Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	Turizm Fakültesi
33	İskenderun Teknik Üniversitesi	Turizm Fakültesi
34	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	Turizm Fakültesi
35	İstanbul Üniversitesi	İktisat Fakültesi
36	İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	Turizm Fakültesi
37	Karabük Üniversitesi	Turizm Fakültesi
38	Kars Kafkas Üniversitesi	Turizm Fakültesi
39	Kastamonu Üniversitesi	Turizm Fakültesi
40	Kırklareli Üniversitesi	Turizm Fakültesi
41	Kocaeli Üniversitesi	Turizm Fakültesi
42	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	Uygulamalı Bilimler Fakültesi
43	Malatya Turgut Özal Üniversitesi	Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi
44	Mardin Artuklu Üniversitesi	Turizm Fakültesi
45	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu
46	Mersin Üniversitesi	Turizm Fakültesi
47	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	İşletme Fakültesi
48	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Turizm Fakültesi
49	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Turizm Fakültesi
50	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Turizm Fakültesi
51	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Turizm Fakültesi
52	Pamukkale Üniversitesi	Turizm Fakültesi
53	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	Turizm Fakültesi
54	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	Turizm Fakültesi
55	Selçuk Üniversitesi	Turizm Fakültesi
56	Selçuk Üniversitesi (Beyşehir)	Turizm Fakültesi
57	Sinop Üniversitesi	Turizm Fakültesi
58	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Turizm Fakültesi
59	Süleyman Demirel Üniversitesi	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
60	Trakya Üniversitesi	Uygulamalı Bilimler Fakültesi
61	Tokat Gaziosman Paşa Üniversitesi	Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu
62	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Turizm Fakültesi
63	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	Turizm Fakültesi

Tablo 1’de devlet üniversiteleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Buna göre; 57 farklı üniversitede 63 farklı fakülte ve yüksekokulda 4 yıllık turizm işletmeciliği bölümü olduğu görülmüştür.

Tablo 2. Türkiye’de Turizm İşletmeciliği Lisans Programı Bulunan Vakıf Üniversiteleri (2023)

Sayı	Üniversite Adı	Fakülte / Yüksekokul Adı
1	Alanya Hamdullah Emin Paşa Üniversitesi	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
2	Antalya Bilim Üniversitesi	Turizm Fakültesi
3	Atılım Üniversitesi	İşletme Fakültesi
4	Başkent Üniversitesi	Ticari Bilimler Fakültesi
5	Beykent Üniversitesi	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
6	Doğu Akdeniz Üniversitesi	Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu
7	Haliç Üniversitesi	İşletme Fakültesi
8	Girne Üniversitesi	Turizm Fakültesi
9	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Uygulamalı Bilimler Fakültesi
10	İstanbul Arel Üniversitesi	Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu
11	İstanbul Bilgi Üniversitesi	Uygulamalı Bilimler Fakültesi

12	İstanbul Gelişim	İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi
13	Kıbrıs Amerikan Üniversitesi	İşletme ve Ekonomi Fakültesi
14	Okan Üniversitesi	Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu
15	Özyeğin Üniversitesi	Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu
16	Uluslararası Fırat Üniversitesi	Turizm ve Mutfak Sanatları Yüksekokulu
17	Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi	Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu
18	Yakın Doğu Üniversitesi	Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu
19	Yaşar Üniversitesi	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
20	Yeditepe Üniversitesi	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Tablo 2’de vakıf üniversiteleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Buna göre; 20 farklı üniversitede 20 fakülte ve yüksekokulda 4 yıllık turizm işletmeciliği bölümü olduğu görülmüştür. İlgili verilere 2023 yılına aittir. YÖK’ün veri tabanı incelendiğinde, yukarıda bilgileri yer alan devlet ve vakıf üniversitelerinin yüksekokul ve fakültelerinde toplam 83 adet turizm işletmeciliği bölümü olduğu tespit edilmiştir. İçerik analizinin devamında ilgili bölümlerin müfredatlarında yer alan muhasebe dersleri incelenmiştir. Ancak bu bölümlerin bazılarının internet sitelerinde dersler ve ders içerikleri ile ilgili problemler olduğu görülmüştür. Bu nedenle içerik analizi sorunsuz olarak bilgilerine ulaşılabilen 80 bölüme yönelik olarak yapılmıştır.

Tablo 3. Turizm İşletmeciliği Lisans Bölümlerinde Yer Alan Muhasebe Dersleri

Dersin Adı
Genel Muhasebe
Yönetim Muhasebesi
Konaklama Muhasebesi
Seyahat İşletmeleri Muhasebesi
Maliyet Kontrolü
Muhasebeye Giriş
Şirketler Muhasebesi
Maliyet Yönetimi
Maliyet Muhasebesi
Acenta Muhasebesi
Turizm İşletmeleri Muhasebesi
Turizm İşletmelerinde Maliyet Kontrolü
Muhasebe İlkeleri
Temel Muhasebe Uygulamaları
Finansal Yönetim
Maliyet Analizleri

Tablo 3 incelendiğinde, turizm eğitim ve öğretimi yapan bölümlerde muhasebe alanına yönelik olarak verilen derslerin isimleri görülmektedir. Bu dersler haricinde güz ve bahar döneminde ayrı ayrı vermek üzere isimlendirilmiş veya bu ders isimlerine çok benzer isimler almış muhasebe dersleri olduğu da görülmüştür. Ancak bu dersler için ayrıca bir başlıklandırma yapılmamış ve Tablo 3’te yer alan başlıklar altında değerlendirmeler yapılmıştır. Araştırma analizlerinin devamında içerik analizi sonucu tespit edilen bölümler ile ilgili veriler istatistik analiz programlarına girilmiştir. Bu verilerden önemli olduğu düşünülen veriler ise frekans analizleri ile incelemeye tabii tutulmuştur.

Tablo 4. Muhasebe Derslerinin Zorunlu ve Seçmeli Olma Durumu

Zorunlu veya Seçmeli Durumu	Sayı (n)	Yüzde (%)
Zorunlu Ders	77	96,25
Seçmeli Ders	3	3,75
Toplam	80	100,0

Tablo 4’te araştırma kapsamında incelenen bölümlerde muhasebe derslerinin zorunlu ders olması veya seçmeli havuzunda yer almasına yönelik bulgular incelenmiştir. Buna göre bölümlerin %96,25’inde (77) muhasebe dersi zorunlu bir ders olarak yer almaktadır. Bölümlerin %3,75’inin (3) müfredatında ise herhangi bir zorunlu muhasebe dersi yer almamaktadır. Bunların ise vakıf üniversitelerinin ve yüksekokul olan bölümler olduğu görülmüştür. Bunun haricinde Türkiye’de eğitim ve öğretim faaliyetlerine devam eden bölümler 4 yıllık lisans eğitimi kapsamında, Avrupa Kredi Transfer Sistemi’ne göre 240 AKTS ile öğrencilerini mezun etmektedir. Buradan hareketle, 240 AKTS’lik sistem içerisinde muhasebe derslerin ağırlıkları frekans analizi ile incelemeye tutulmuştur.

Tablo 5. Müfredat İçinde Zorunlu Muhasebe Dersi Oranları

Müfredat İçinde Zorunlu Muhasebe Dersi	Sayı (n)	Yüzde (%)
0 – 4 AKTS	3	3,75
5 – 9 AKTS	37	46,25
10 – 14 AKTS	24	30,00
15 – 19 AKTS	14	17,50
20 AKTS'den fazla	2	2,50
Toplam	80	100,0

Tablo 5 incelendiğinde içerik analizi kapsamında incelenen bölümlerin %46,25'inde (37) 5 ile 9 AKTS arasında, %30'unun (24) müfredatında 10 ile 14 arası AKTS, %17,5'inin (14) müfredatında 15 ile 19 arası AKTS, %3,75'inin (3) müfredatında 0 ile 4 arası AKTS, %2,5'nin (2) müfredatında 20 AKTS'den fazla zorunlu muhasebe dersi olduğu görülmüştür.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma kapsamında muhasebe mesleğini icra etmek için gerekli lisans eğitim ve öğretimini tamamlama kriterini karşılayan turizm işletmeciliği öğrencilerinin müfredatlarına yönelik bir içerik analizi yapılmıştır. Bu bağlamda yapılan araştırmanın hem turizm lisans müfredatının değerlendirilmesi hem de bu konu hakkındaki farkındalığın artırılması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Türkiye'deki turizm hareketleri değerlendirildiğinde özellikle 1980'li yıllar sonrasında büyük atılımların yaşandığı görülmektedir. Bu durumun temelinde de 1960'lı yıllar ile başlayan turizm eğitim faaliyetlerine önem verilmesinin yer aldığı düşünülmektedir. Bu bağlamda da turizm eğitim ve öğretimi ile ilgili yapılan çalışmaların oldukça değerli olduğu görülmektedir (Hacıoğlu, 1992; Ünlüöner, 1993; Bayer, 1998; Ünlüöner, 2000; Avcıkurt ve Köroğlu, 2002; Ünlüöner, 2004; Ünlüöner ve Temizkan, 2010). Bu araştırma kapsamında yapılan çalışmalarda da Türkiye'de turizm eğitim ve öğretiminin kapasite açısından iyi bir noktada olduğu görülmüştür. Ancak bu durumda geliştirilmesi gerektiği aşıkardır (Temizkan, Erbaş ve Cankül, 2014; Erbaş, Cankül ve Temizkan, 2016).

Turizm eğitim ve öğretimi muhasebe perspektifinden ele alındığında bazı eksikler olduğu görülmüştür. Özellikle bölüm müfredatlarında yer alan muhasebe derslerinin farklı ağırlıklarda ve farklı isimlerde yer alması ilk göze çarpan eksiklikler olarak dikkat çekmektedir. 4 yıllık lisans diplomasına sahip olmak adına 240 AKTS ders başarması gereken öğrencilerin, ilerleyen hayatlarında muhasebe mesleğini icra edebilmesi için en az 15 AKTS'lik muhasebe dersi almasının yerinde olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda ilgili koşulun tüm üniversite bölümleri arasında sadece %20'lik bir kısmında sağlandığı görülmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda gelecekte öğrencilerinin bu mesleği yapmasına imkân sağlamak isteyen bölümlerin müfredatlarında muhasebe derslerinin ağırlığını artırması gerekmektedir. Diğer taraftan zorunlu muhasebe dersi olarak yer alması da ilgili bölümlerin seçmeli havuzlarında yeterli sayıda muhasebe dersi bulunması da önemli bir durumdur. Bu durum muhasebe alanında çalışmak isteyen öğrencilerin seçmeli dersler ile ilgili alandaki rakipleriyle mücadele edebilir hale geleceğine işaret etmektedir. Türkiye'de turizm eğitim ve öğretimi 1960'lı yıllar ile başlamasına rağmen geçen 60 yıllık süre içerisinde hala bir ortak müfredat ortaya konulamamıştır. Bu bağlamda bölüm ve fakülte isimleri üzerine yapılan fikir birliği çalışmalarının müfredat açısından da yapılması gerektiği düşünülmektedir. Muhasebe derslerinin isimlerinin çeşitliliği de bu durumu gözler önüne sermektedir. Ortak bir müfredat çalışması yapıldığı takdirde muhasebe derslerinin isimlendirilmesiyle alakalı olarak önerilerde şu şekilde sıralanmaktadır:

- Genel muhasebe, muhasebeye giriş, muhasebe ilkeleri ve temel muhasebe uygulamaları derslerinin finansal muhasebe adı altında birleştirilmesi gerekmektedir.
- Turizm eğitimi alanların çok farklı hizmet sektörü alanları içerisinde istihdam edilebildiği göz önüne alındığında maliyet muhasebesi dersinin en azından seçmeli olarak müfredatlara eklenmesi gerekmektedir.
- Turizm ile ilgili programların temelde bir yöneticilik eğitim ve öğretimi olduğu göz önüne alındığında yönetim muhasebesi dersinin de tüm müfredatlara zorunlu ders olarak eklenmesi gerekmektedir.
- Konaklama, yiyecek içecek, acenta, seyahat işletmeleri muhasebesi derslerinin turizm işletmeleri muhasebesi dersi altında birleştirilmesi yerinde olacaktır.
- Son olarak finansal yönetim ve maliyet analizi derslerinin de seçmeli havuzlarında yer almasının muhasebe alanında kariyer yapmayı düşünen öğrenciler açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

İleride yapılması planlanan çalışmalarda bu çalışmanın bulgularının İktisat, İşletme, Kamu Yönetimi, Maliye, Muhasebe ve Denetim, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, Uluslararası İlişkiler, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Ekonometri, Siyaset Bilimi, Uluslararası Finans, Ekonomi, Bankacılık ve Sermaye Piyasası, Pazarlama Yönetimi, Bankacılık ve Finans, Pazarlama ve Hukuk bölümlerinin müfredatlarıyla kıyaslanmasının da literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmanın bulgularının turizm eğitimi ve öğretimi alanında bir ortak müfredat çalışması açısından da faydalı olduğu düşünülmektedir.

Kaynakça

- Akıncı, Z. (2015). Meslek yüksekokullarında verilen turizm eğitiminin değerlendirilmesi: Bir odak grup çalışması. *Mediterranean Journal of Humanities*, 5(1), 43-59. doi: 10.13114/MJH.2015111367.
- Akgül, S. Ö., Silik, C. E. ve Uşaklı, A. (2021). Turizm bölümü öğrencilerinin müfredat bileşenlerine yönelik ihtiyaçlarının incelenmesi: Türkiye-Portekiz Karşılaştırması. *Turizm Akademik Dergisi*, 8(2), 131-145.
- Atay, L. ve Yıldırım, H. M. (2008). Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin memnuniyetine yönelik bir araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 5(3), 398.
- Avcıkurt, C. ve Köroğlu, A. (2002). Turizmin etkilerinin algılanmasında turizm eğitiminin rolü: karşılaştırmalı bir araştırma. *Adnan Menderes Üniversitesi Seyahat ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2, 1-10.
- Aymankuy, Y. ve Aymankuy, Ş. (2002). Önlisans ve lisans düzeyindeki turizm eğitimi veren yükseköğretim kurumlarının buldukları yerlerin analizi ve turizm eğitimi için öneri bir model. Turizm Eğitimi Konferansı'nda sunulmuş bildiri. 11-13 Aralık 2002, Ankara.
- Baum, T. (1993). Human resource concerns in European tourism: Strategic response and the EC. *International Journal of Hospitality Management*, 12(1), 77–88 doi:10.1016/0278-4319(93)90042-8.
- Bayer, E. (1998). Türkiye'de meslek yüksekokulları turizm eğitimi kalitesinin gerçekleştirilmesinde, sanal yöntemlerin rolü. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisâdi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 145-165.
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal bilimlerde içerik analizi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Chatfield, M. (1977). *A history of accounting thought*. New York: Krieger Publishing Company.
- Erbaş, A., Cankül, D. ve Temizkan, R. (2016). Turizm diplomalıların istihdam sorunu. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 3(4): 1-12.
- Gökçe, O. (2019). *Klasik ve nitel içerik analizi*. Ankara: Çizgi Kitabevi.
- Hacıoğlu, N. (1992). *Yükseköğretimde mesleki turizm eğitimi geliştirme perspektifleri*. Ankara: Turizm Bakanlığı Turizm Eğitim Konferansı.
- Kaplanseren, F. ve Aksata, M. (2019). Türkiye'de turizm işletmeciliği lisans programları müfredatında teknoloji dersleri. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 16(1), 89-105.
- Karagül, M. (2002). *Beşeri sermayenin iktisadi gelişmedeki rolü ve Türkiye'deki önemi*. Afyon: Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Yayınları.
- Kaya, N. (2021). *Muhasebe Tarihi*. Ankara: İksad Yayınları.
- Kozak, N., Akoğlan Kozak, M. ve Kozak, M. (2021). *Genel Turizm: İlkeler ve Kavramlar*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Olalı, H. (1982). *Turizm politikası ve planlaması*. İzmir: Ege Üniversitesi Matbaası.
- Pala, K. ve Şahbaz, R. P. (2018). Mesleki turizm eğitiminde öğrencilerin e-öğrenmeye hazır bulunuşluk düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(2), 493-511,
- Sezerel, H. ve Cankül, D. (2019). Stajın nasıl geçti? turizm alanında orta öğretim öğrencilerinin staj deneyimleri, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(3): 471-483.
- Süklüm, N. (2017). Turizm eğitimi veren meslek yüksekokulları ders programlarının muhasebe dersleri açısından incelenmesi. *İşletme Bilimi Dergisi*, 5(1), 71-86. doi: 10.22139/jobs.298605.

- Şahin, B. ve Kazaoglu, İ. H. (2021). Turizm eğitiminde aktif öğrenme ve web tabanlı uzaktan eğitim: müfredatlar üzerine bir inceleme. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 5(1), 53-68.
- Temizkan, R., Erbaş, A. ve Cankül, D. (2014). Turizm Personeli Meslek Yasası Mümkün mü? *Journal of Recreation and Tourism Research*, 1(4): 22-30.
- Temizkan, S. P. ve Kılıç, Ö. (2020). Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin uygulama oteli memnuniyet düzeyleri: Eskişehir Osmangazi üniversitesi örneği. *Turizm Akademik Dergisi*, 7 (1), 241-255.
- Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (2018). Erişim Tarihi: 01.04.2023, <https://www.turmob.org.tr/Mevzuat/PDF/15408>.
- Tütüncü, Ö., Akgündüz, Y. ve Yeşilyurt, C. (2019). Rekreasyon yönetimi ve turizm işletmeciliği bölüm müfredatlarının karşılaştırılması. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 30(2), 112-124.
- Ünlüöner, K. (1993). Türkiye'de yükseköğretim düzeyinde turizm eğitim ve öğretimi. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6, 497-521.
- Ünlüöner, K. (2000). Turizm işletmeciliği öğretmenlik programlarının öğrenci beklentileri ve algılamaları açısından değerlendirilmesi, *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 218-238.
- Ünlüöner, K. (2004). Turizm işletmeciliği öğretmenlik programlarının öğrenci beklentileri ve algılamaları açısından karşılaştırılması (1998-1999 ve 2003-2004 öğretim yılları), *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 108-130.
- Ünlüöner, K. ve Boylu, Y. (2005). Türkiye'de yükseköğretim düzeyinde turizm eğitimindeki gelişmelerin değerlendirilmesi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(12), 11-32.
- Ünlüöner, K. ve Şahin, S. Z. (2011). Turizmde istihdam. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 10 (37), 1-25.
- Ünlüöner, K., Temizkan, R. ve Gharamaleki, M. R. E. (2010). Turizm işletmeciliği öğretmenlik programlarının öğrenci beklentileri ve algılamaları açısından karşılaştırılması 1998-1999, 2003-2004 ve 2008-2009 öğretim yılları. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 144-159.
- Üzümcü, T. P. ve Alyakut, Ö. (2017). Turizm eğitimcileri perspektifinden turizm eğitimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 51(10), 807-824.
- Yüksek Öğretim Kurulu (2023). Turizm İşletmeciliği Programı Bulunan Tüm Üniversiteler. Erişim Tarihi: 17.04.2023, <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10208>.